

изд. – М. : Издательский дом "Вильямс", 2003. – 656 с.

3. United Nations Development Programme [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.undp.org/> <http://www.undp.org/>

Надійшла 05.04.2011

УДК 331.108.26 + 658.001.76

О. Ю. ЮРЧЕНКО

Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуті особливості розвитку агропромислового комплексу України в умовах глобалізації. Вітчизняне агропромислове виробництво потребує підсиленої уваги з боку державних органів за такими основними напрямками, як підвищення якості менеджменту та оптимізація структури АПК.

The features of development of the agrarian branch of Ukraine in the condition of globalization was discovered. The improvement of the management quality and the optimization of structure of agrarian branch are to be applied.

Ключові слова: глобалізація, агропромисловий комплекс, зовнішньоекономічна діяльність, якість менеджменту.

Постановка проблеми. Зростання відкритості світових ринків ставить високі вимоги до рівня товарів і послуг національних виробників, а розвиток експортного потенціалу стає умовою не тільки успіху, а й виживання підприємства в нинішніх умовах.

Прискорення процесів глобалізації відбувається під впливом розвитку новітніх телекомунікаційних технологій, формування нового технологічного укладу, особливе значення в якому набувають міжфірмові ланцюжки, що пов'язують учасників технологічного циклу. За оцінкою фахівців, міжнародна економічна інтеграція породжує сукупність різноманітних ефектів у довготривалому періоді: переваги, пов'язані з врегулюванням торгових балансів, вигоди від спеціалізації, економії на масштабах та зростанні добробуту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Все більше дослідників звертають увагу на особливості розвитку агропромислового комплексу України в умовах глобалізації. Специфіка функціонування АПК України в умовах глобалізації, її специфічні аспекти розглянуто в роботах таких авторів, як Л. Л. Антонюк, Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, О. М. Шпичак та інші. Однак, цілісна система ефективної адаптації вітчизняного агропромислового комплексу до нових вимог господарювання досі не вироблена.

Формування цілей статті. Розробка напрямів ефективного розвитку АПК України в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Характерним для наведених напрямів є вплив глобалізації на формування нової структури міжнародних відносин, в межах якої здійснюється перехід від економічного протистояння до плідного співробітництва між розвинутими, менш розвинутими країнами і світовим співтовариством загалом.

Спираючись на нові механізми міжнародного господарського співробітництва, країни з недостатнім рівнем економічного розвитку або з транзитивною економікою створюють передумови для стабілізації і реструктуризації, переходу на сучасні технології виробництва, розширюють участь у світовому виробництві високотехнологічної продукції.

Все вищевикладене має безпосереднє відношення до України та її агропромислового комплексу. Адже вітчизняна економіка поступово включається до світогосподарських зв'язків, суб'єкти господарювання все більше застосовують високі технології у виробничому процесі.

Проте, Україна має специфічні риси економічного розвитку, які зумовлюються практично одночасною інтеграцією до світового господарства і трансформацією економічного укладу.

Таблиця 1

Частка сільського господарства України в загальносвітових обсягах*

Показники	Питома вага, %
Виробництво:	
зерна	2,1
цукрових буряків	5,9
соняшнику	18,3
картоплі	6,2
м'яса всіх видів (у забійній вазі)	0,7
Молока	1,7
Яєць	1,3

*За даними ФАО

Безперечно, Україна має значний аграрний потенціал. Площа сільськогосподарських угідь України становить понад 20% площі угідь у 27 країнах-членах Європейського Союзу. З розрахунку на одного жителя України припадає 0,8 га сільськогосподарських угідь, у тому числі 0,67 га ріллі, тоді як у середньому по країнах ЄС ці показники становлять відповідно 0,38 та 0,22 га. Частка ріллі у загальносвітових обсягах становить 2,3%.

Україна впевнено нарощує експортний потенціал сільського господарства і розширює свою присутність на зовнішніх ринках (табл. 1). Однак фінансова криза негативно вплинула на показники міжнародної торгівлі. У 2009 р. порівняно з 2008 р. зовнішньоторговельний обіг сільськогосподарської продукції зменшився на 17,2%, обсяги експорту – на 13,5%, імпорту – на 23,5%. Водночас частка експорту в загальному обсязі зовнішньоторговельного обігу України в цілому зросла з 16% до 23,6% (рис. 1).

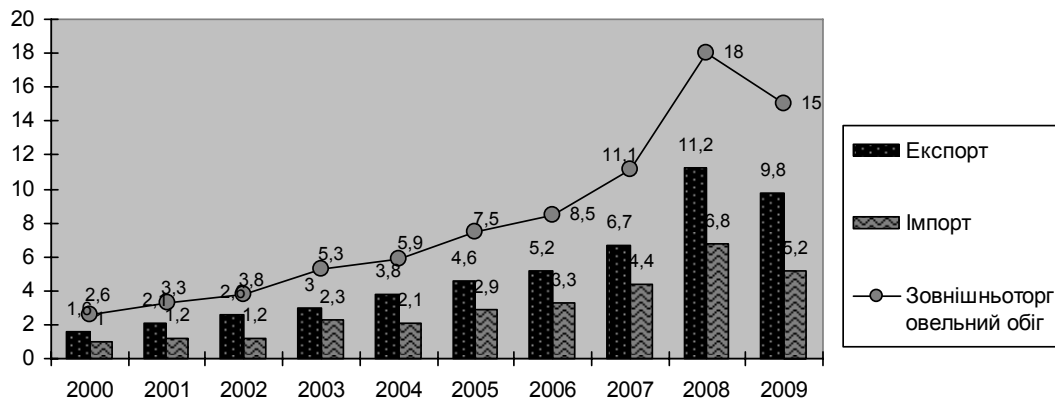

Рис. 1. Зовнішньоторговельний обіг сільськогосподарської продукції України

В структурі експорту переважає зерно та продукція олійно-жирового комплексу (рис. 2).

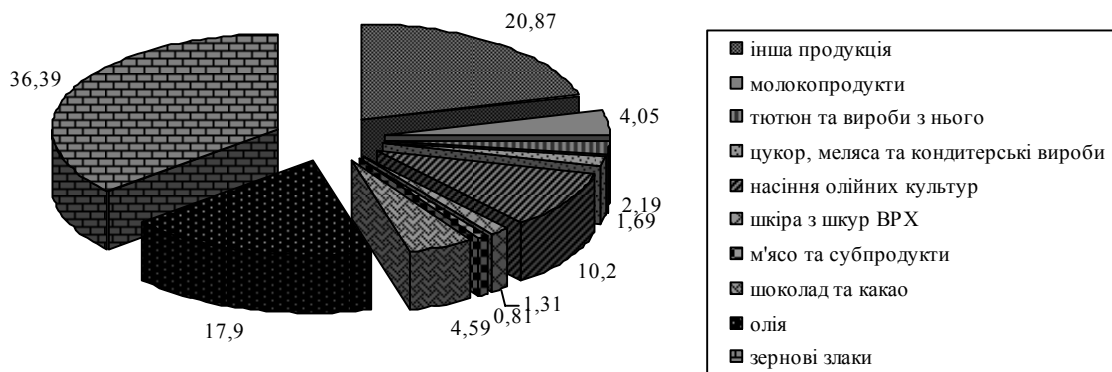

Рис. 2. Структура експорту продукції аграрного сектора в 2009 році, %

Конкурентами на зовнішньому ринку є кондитерська, пивобезалкогольна, лікеро-горілчана та соледобувна промисловість.

Вітчизняний аграрний сектор відіграє значну роль у економіці України: його частка у валовій доданій вартості держави в 2008 році перевищила вклад будівельної галузі в 3,6 рази, металургії – у 2,4 рази. Внесок аграрного сектора у створення валової доданої вартості переважає значення таких вагомих галузей промисловості, як машинобудування, будівництво та металургія разом взяті.

Стосовно внеску аграрного сектора до Зведеного бюджету України можемо відмітити, що за 2009 рік від підприємств аграрного сектора надійшло податків, зборів (обов'язкових платежів) на суму 25,1 млрд грн. або у 5,4 рази більше, ніж у 2000 році. Зокрема, від сільського господарства надійшло 3,4 млн грн., або в 3,7 рази більше ніж 2000 році (рис.3).

В АПК України, починаючи з 1992 р. залучено близько 2,7 млрд дол. США, що становить майже 7% від загального обсягу іноземних інвестицій в українську економіку. Приріст іноземного капіталу у 2009 році становив 340,4 млрд дол. США, в т.ч. у сільське господарство – 246,1 млн. Основні інвестори агропромислового комплексу України (дані в дол. США): Кіпр (313,4 млн.); Великобританія (143 млн.); США (50,6 млн.); Данія (59,5 млн.); Швеція (36,6 млн.); Німеччина (57,7 млн.); Польща (29,7 млн.) та Австрія (28,9 млн.).

Висновки. Таким чином, на нинішньому етапі розвитку агропромисловий комплекс України в умовах глобалізації характеризується такими особливостями:

- інтенсифікація інтеграційних процесів;
- зростання ролі АПК в народному господарстві України;
- підвищення значення в експортній діяльності;
- поживалення іноземного інвестування.

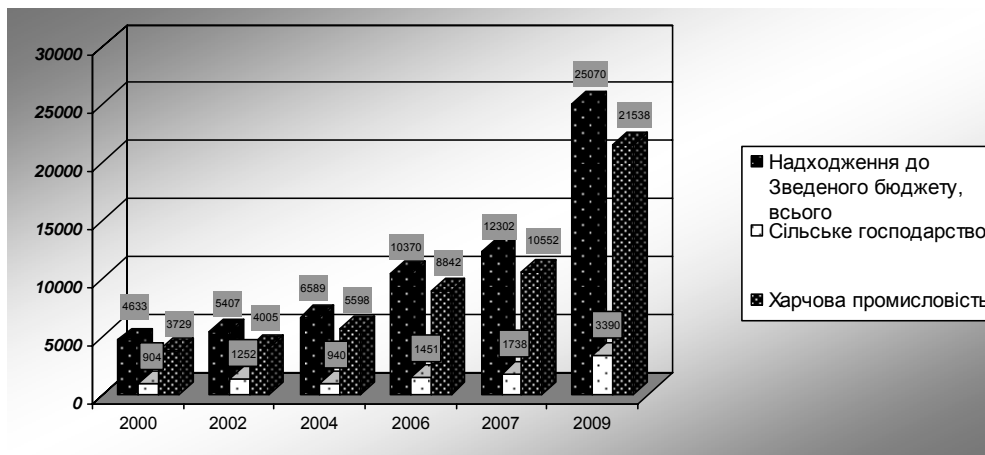

Рис.3. Надходження податків і зборів до Зведеного бюджету від підприємств аграрного сектора, млн грн.

Разом з тим, слід відзначити, що вітчизняне агропромислове виробництво потребує підсиленої уваги з боку державних органів та органів місцевого самоврядування, які мають допомагати галузі в конкурентній боротьбі на світових ринках за такими основними напрямками:

- кадрове забезпечення підприємства;
- підвищення якості менеджменту;
- оптимізація структури АПВ.

Література

1. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : у 2 т. Т. 1 / [Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Л. Л. Антонюк та ін.] ; за заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, А. М. Поручника. – К. : КНЕУ, 2008. – 816 с.
2. World International Report 2007 : Transnational Corporations, Extractive Industries and Development. – New York : United Nations, 2007. – P. 251–254.

Надійшла 17.04.2011